

Planum et statuta societatis eruditae hungaricae.

Trattner

Pestini 1831

Signatur: 13429-B

Barcode: +Z162606900

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ162606900>

Umfang: Bild 1 - 36

Nutzungsbedingungen

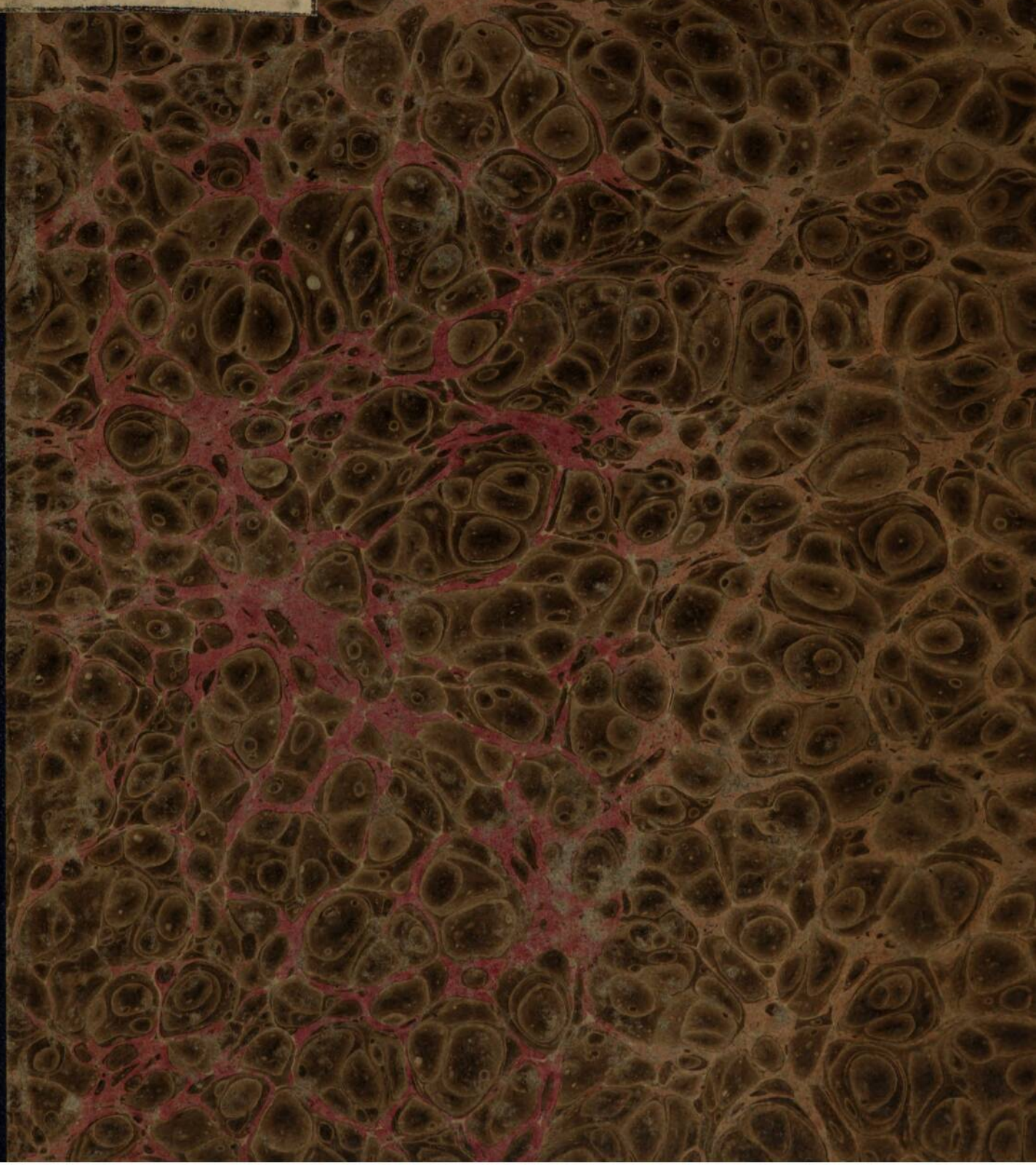
Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KON. HOF BIBLIOTHEK

13.429-B

ALT-

Sec. 14. Pr. 50.

13429-B.

PLANUM ET STATUTA
SOCIETATIS ERUDITAE
HUNGARICAE.

PESTINI 1831.

TYPIS JOH. M. TRATTNER DE PETRÓZA ET STEPH. KÁROLYI.

I. PLANUM SOCIETATIS ERUDITAE HUNGARICAE.

INTRODUCTIO.

Literarum, artiumque summa utilitas, quae ad ingenia, mores, institutaque publica et privata perficienda spectat, ad eas tantum nationes redundare potest, quae illas apud se quoque nativo et domestico sermone tractare, diligenter excolere, atque ad vitae usum transferre conantur. Id quod ex animi humani natura jam perspectum, historia gentium quarumvis culturarum extra omnem posuit dubitationem. Qua de causa Divus Leopoldus II^{us} Imperator et Rex in ipso regiminis aditu benigna mente regia sub dato 20. Aprilis 1790 Nro 13027. puncto 7mo edixerat: „Nullius, equidem vernacularum lingvarum doctionem, in scholis sic dictis nor-, malibus et nationalibus impediri vult Sacratissima Sua Majestas, cuperet, tamen, ut linguae hungaricae, velut in regno hoc reipsa maternae, praecipua habeatur ratio; ad cujus itaque culturam et propagationem, ac, signanter in iis locis, ubi nunc plura idiomata vigent, convertendae, erunt curae.“ — Fundamentis hac ratione positae altissimae hujus intentionis effectus in dictis 1790. Regni Comitibus spiritu boni publici semet

exeruerat. Sua Majestas Sacratissima Dominus ac Rex longe clementissimus FRANCISCUS I. lingvae hungaricae culturam multiplicibus decretis benignissime promovendo eam praecipue per formandam eruditam societatem obtineri voluit Artic. 8. 1808. — Hoc tamen sermonis patrii excolendi studium ob defectum necessarij aeris optatum baud obtinuit successum, donec in Comitibus annis 1825-26-27. celebratis Comes Stephanus Széchenyi unius anni redditus universorum bonorum pro incunabulis aerarii eruditae societatis hungaricae, ad aram patriae offerendo, insigni virtutis, amorisque in patriam exemplo aemulos excitasset: Comitem Abrahamum Vay, Comitem Georgium Andrásy, et Comitem Georgium Károlyi. — Plures dein pari studio animati eadem pressere vestigia, quorum nomina in tabulas legum relata, serae tradita sunt posteritati.

Quare de instituti hujus ratione sub ipsis Comitibus consilia capta, Suae Majestati Sacratissimae proposita, legeque publica (Articulo XI) sancita sunt. Ut autem societas erudita hungarica dignitati nationis convenienter ordinaretur, pro elaborando ejusdem plano a Sua Serenitate C. R. Domino Regni Palatino exmissa peculiaris deputatio in sequentibus altissima dein Resolutione regia roboratis, coaluit:

I. FINIS SOCIETATIS.

Finis eruditae societati hungaricae non alius propositus est, quam ut opera ejusdem in Hungaria literae, artesque bonae patria excolantur lingva, cui hac ratione non tantum subtilitatis et elegantiae, verum etiam copiae atque ubertatis amplitudo accedat, quo doctrinarum opibus magis magisque locupletata, artium praesidiis exercitata vis ingenii animique nationis hungaricae, laetiora incrementa roburque stabile nanciscatur.

Ad studiorum et curarum ejusdem partes itaque pertinebit: prisca lingvae hungaricae vestigia, monumentaque vetusta ubicunque locorum abdita indagare, ac in lucem proferre publicam, idiomatis hungarici formas, tum in singulis, tum etiam junctis vocibus, non solum e sermonis humani

principiis ac legibus generatim, in specie autem e nationis ipsius indole propria, moribus atque consuetudinibus domesticis, sed ex aliarum etiam lingvarum affinium comparatione, diligenter instituta explicare, sensimque perficere, omni tamen arbitrio et auctoritatis arrogantia procul semotis. Porro cognitiones rerum quarumvis apud cultiores populos, seu pridem jam vulgatas, seu recenter inventas sermone patrio complecti, et ad popularium notitiam, usumque derivare. — Denique ingenia feracia, quae situ neglecta, plerumque torpescunt, modis convenientibus ad opera praeclara elaboranda excitare; quibus et verae humanitatis cultura efflorescat, et honos atque existimatio nominis hungarici in dies augeatur.

II. OCCUPATIONES SOCIETATIS.

Quae occupationes societatis hinc suapte fluunt, amplae omnino et late patentes adeo sunt, ut sociis ejusdem, quantumvis eos numerosos esse contingat, continue sufficientem laboris materiam suppeditaturae sint. Praecipuas tamen hoc loco succincte comprehendere oportet.

1. Cultura lingvae patriae.

Incumbet primo societati sermonem patrium augere, et excolere. Quod negotium absolvetur vocibus vetustis et intermissis resuscitandis, novis ad indolem lingvae inveniendis, certoque definiendis; deinde in explicando et veterum et earum, quae abunde praesto sunt, vero et proprio elegantique nexu.

Fiet hoc primum singularibus dissertationibus, assiduis observationibus, docte et perite scriptis animadversionibus, ampla ad hoc materia per totam patriam colligenda, diligenter, curiose, et acri cum judicio explorando singularum regni partium usu communi, et dialecto populari.

Tali apparatu facto demum perfectam, omnibusque numeris absolutam lingvae patriae grammaticam, lexiconque quam integerrimum et quam locupletissimum; horum item in usus diversarum nationum varia compendia elaboranda curabit.

2. Editio operum variorum.

Ad scientias item artesque propagandas elucubrationi variorum operum vacabit societas. Id igitur aget: ut socii praecipue producendis proprii ingenii foetibus literaturam hungaricam locupletare contendant. In quantum tamen ad hujusmodi opera feliciter elucubranda, ipsum que adeo sermonem patrium brevior, magis flexilem, ac determinandum reddendum plurimum conferret, si classici probatique libri cultiorum gentium et vetustarum: uti graecae, romanae, et recentium, uti italicae, franco-gallicae, anglicae, germanicaeque, hungarice redderentur — ejusmodi operum etiam accurata versio partem curarum societatis constituet.

Item cum saepe opera majoris quoque momenti luci publicae subducantur, jam modestia, jam egestate ipsa auctorum, societas erudita intendet, ut similia manuscripta socii ubique conquirant, adnexaque propria opinione, societati exhibeant. Quae si societatis quoque approbationem tulerint, impensis hujus, adeoque pro ejus etiam commodo typis vulgabuntur, auctores autem manuscriptorum praemio meritis conveniente honorabuntur, — suapte intellecto eo, ut omnes omnino qualiumcunque operum, per societatem adornandae editiones, quovis in casu, prout alia opera, censurae prius subjiciantur.

Cum porro inter caetera praecipuum sit lingvam patriam promovendi, perficiendi et acceptiorem reddendi, adminiculum theatrum hungaricum: eo quoque operam suam convertet societas, ut dramata usui huic accommoda partim sermone patrio elaborata; partim e lingvis aliarum cultiorum gentium hungarice reddita sufficienti adsint numero.

Tandem ut de progressu societatis eruditae publice quoque constet, muneris ejusdem erit acta sua exemplo aliarum eruditaram societatum concinnare, typisque tempore opportuno edere, quae historiam societatis dissertationes item doctas a sociis scriptas, et in consessibus publicis rati habitas, complectentur.

3. Recensiones operum.

Tum patria, tum aliena lingua scriptorum, typisque expressorum librorum operum, ac variarum eruditaram dissertationum, auctore seu socio, seu quocunque extraneo erudito concinnaturum crisis ac sic dicta recensio, aequae ad occupationes societatis pertinebit, in id igitur studia intendet, ut talium operum argumentum, spiritus, finis, indoles ad scientiae normam exacta, dotes errores et defectus pacato quidem, ac moderato animo, severo tamen examine dijudicentur; — meminerint interim Aristarchi, finem societatis, eruditae cultura solum linguae patriae et huic adnexa eruditione contineri: ac proinde abjectas, mutuamque animorum concordiam perturbantes altercationes, aut plane religionis negotium, non secus politicum regni statum et politicam administrationem aut res quasvis politicas attingentes discussiones sollicitè vitandas esse. Critica ejusmodi de quibusvis operibus judicia societas in periodico suo scripto, quod praeter recensiones, varia nuncia literaria complectetur, typis vulgabit.

4. Propositio quaestionum solvendarum, et his addicenda praemia.

Multum sane ad finem instituti hujus conferet adjunctis temporum, et culturae nationis accommodus utilium quaestionum delectus; quarum solutio exacta usui linguae patriae, ipsis item artibus et scientiis majorem affundat lucem, ad uberiore disquisitiones viam quasi sternat, et certae saltem

literarum parti non mediocre adferat incrementum. Delectum ergo talium quaestionum societas suis adnumerabit curis, concinnam autem elaborationem propositis animabit, atque remunerabitur praemiis. Quorum eam tenebit rationem, ut aestimationi publicae privatum jungens commodum, culturam linguae patriae, artium item ac scientiarum, redditibus suis commensurato aere, non minus ac exemplo aliarum eruditae societatum numismate quoque hunc in finem cudendo, promovere adlaboret. Id igitur aget ut numisma ejusmodi ex Altissimo Suae Majestatis Sacratissimae indultu in caesareo regia monetarum officina, cum epigraphe hungarica et emblematis fini societatis respondentibus parentur.

5. Itinera literaria suscipienda.

Cum nulli subsit dubio ad excolendum imprimis sermonem patrium, multa repeti posse subsidia, tum a variis in patria loquendi modis, tum ab orientalibus quoque lingvis: quod et nostra ejusdem originis sit, habeatque illius indolem, praesertim in vocabula nectendi modo multum similem; cum praeterea certum sit, summi esse momenti, ad historiam nationis, majori in luce collocandam tabularia monumentaque aliarum nationum investigare item ad scientiae rerum naturalium uberiores cognitionem, climata, productaque aliarum terrae partium proprius nota habere, curabit societas ut literaria quoque idgenus itinera suscipiantur.

III. CLASSES DISCIPLINARUM.

Quod ipsas artes et scientias attinet, quibus societas occupabitur, exceptis disciplinis theologicis, eas quidem omnes, quae late patent, consecrari contendet, visum est nihilominus illas ad certas definitasque classes reduci debere. Classes illae latiori ambitu sumtae, hae sex ponuntur:

1mo Philologica, 2do Philosophica, 3to Historica
4to Mathematica, 5to Juridica, et 6to Scientiae rerum
naturalium.

IV. PROTECTOR, ET PRAESES SOCIETATIS.

P r o t e c t o r .

Ut societatis, quae pio in patriam amoris originem suam debet, ac solum commodo civium est dicata, in consecrando sibi proposito fine et tutius et felicius progredi possit: eam auspiciis augustis, supremaque sub inspectione summi terrae Principis, Domini ac Regis clementissimi FRANCISCI Imi, cuius altissimos in patriam linguam favores, propensamque in gentem nostram, et avita majorum instituta, gratiam regiam nulla obliterabit vetustas, serenissimi C. R. haereditarii Principis, Domini Regni Palatini, Archiducis Josephi, qui augustis non minus suis natalibus, ac constante in gentem sermonemque nostrum benigna propensione, quam et peculiari colendarum artium literarumque studio illimitatam universorum civium sibi devinxit fiduciam, protectioni devoverunt primi fundatores, atque in publicis Regni Comitibus congregati patriae patres, ut sub ejus aegide nunc adolescere sensim, demum solide etiam confirmari, tutaque adversus quosvis obices consistere queat. Altis tenello huic instituto jam exhibitis favoribus, testataeque munificentiae confisi fundatores, humillimis orant precibus, ut Sua Serenitas C. R. protocolla societatis inspicere, congressus ejusdem, dum ita benigne visum fuerit, sua condecorare praesentia, praesidem in dubio electionis casu designare, atque jurisdictiones regni ut ad promovendum hoc institutum suas conferant symbolas, provocare dignetur.

P r a e s e s .

Per collegas societatis dirigentes, ex eorundem numero liberis suffragiis quolibet anno eligendi sunt praeses et ejus vicesgerens. Quod si vero in eorum electione vota duobus aequo numero obvenirent, protectoris suf-

fragio res decidetur. Electio praesidis ut et ejus vicesgerentis de casu in casum altissimae confirmationi regiae substernetur. — A directione praesidis, qui cunctis congressibus praeerit, pendebit tota societas; cujus in nexu incumbet ei curare, ne quid detrimenti capiat aerarium societatis, illud proin abinproviso saepius inspiciet, et in consessibus collegii dirigentis de statu aerarii, sic de rationibus accepti et expensi ipsi exhibendis consultabit. Muneris ergo ejusdem erit: anno suae functionis in societatis loco residere, quem adjunctis rerum suarum ita exigentibus, extra tempus feriarum lege statuendarum indulgente solum protectore deseret: quo in casu, et illo etiam, dum e gravi causa a congressibus abesse cogeretur, officio praesidis fungetur ejus vicesgerens, qui hoc ex respectu omnibus societatis congressibus secus etiam cum voto et sessione intererit.

V. RELIQUA MEMBRA SOCIETATIS.

Membra societatis quadruplicis sunt ordinis: dirigentia, honorari a ordinaria, et correspondentia. His accedunt officiales et famulitium.

C o l l e g a e D i r i g e n t e s .

Collegae dirigentes, ut cives literaturae patriae studiosi ex omnibus Regni partibus honore isto decorari possint, amplioremque de republica literaria hungarica bene merendi campum nanciscantur, incluso praeside, numero quinque supra viginti erunt, ex omnibus et singulis quatuor Regni Statibus deligendi.

Numero huic ipsi primi quatuor fundatores adlecti sunt, reliquis hac vice eorundem judicio, et arbitrio delectis, ac Suae Serenitati C. R.

Dómino Regni Palatino humillime propositis, qui eorundem benignam confirmationem exoperare dignatus est. Deinceps autem demortuo, aut loco cedenti socio ipsi collegae alium sufficient, ea ratione, ut si primum ultra dimidium praesentium vota nemini obtingerent, tum duo illi, qui plurima obtinuissent, tamquam candidati repetitae subjiciantur electioni, et qui alterum vel unico superaverit calculo, collega habeatur. Collegae hi erunt viri natalibus et meritis, aut fortunis eo loco positi, ut nullam curarum societati impendendarum mercedem desiderent; quibus patriae amor, et ea quae ex scientiis capitur, voluptas unicus erit stimulus et ampla satis remuneratio.

Incumbet illis congressui quotannis minimum semel, aut protectore sic decernente, crebrius etiam celebrando interesse; illi proin, qui venire impedirentur, gravem causam, quatuor ante congressus tempus hebdomadis, protectori, per praesidem, notam facient, ac absentiae veniam impetrabunt; qui vero arbitrio protectoris ad plenum congressus numerum porro necessarii sunt, aderunt.

S o c i i H o n o r a r i i.

Leguntur ex illis conspicuis patriae filiis, etiam si dirigentes collegae fuerint, qui scriptis ad promovendam linguam patriam in lucem datis inclaruerunt, aut peculiari ejusdem amore, defensione, et propagatione de re literaria bene meriti sunt.

Numerus horum quatuor supra viginti non excedet, et in majore societatis congressu eligentur votis majoribus, modalitate superius laudata, ita tamen, ut e dirigentibus collegis plures quam octo in numerum eorundem referri nequeant.

Colet autem hos societas quam maxime; cum ab horum quoque illustri nomine splendorem sibi addi, majoremque commendationem accedere optet; quare eosdem in quibusvis congressibus loco, et suffragio honorabit. His

ut ad emolumentum societatis sua etiam studia conferant, animum addet dulcis patriae amor, quo generosa inflammantur pectora, animum addet suavissimae voluptatis praesensio, fructus, quos societas patriae adlatura est, suae etiam operae adscribendos fore.

S o c i i O r d i n a r i i .

Hi promiscue e classe eruditorum virorum, licet in patria diversa munia gerant, designabuntur, qui praeter puri ac genuini sermonis hungarici intimam et solidam notitiam scientiis etiam artibusque non mediocriter imbuti, editis quoque illustrioribus ingenii ac eruditionis speciminibus inclaruerunt, dignique habentur a societate, qui certum quot annis accipiant stipendium, ut in societatis re augenda tanto magis obligentur elaborare.

Socios hujus ordinis habebit societas praeter eum, qui ei a secretis erit, quavis in classe septem, ita ut socii Pestini vel Budae, aut prope habitantes, tum quia plura, et quadamtenus graviora illis incumbent officia, tum quia plura illis praesto sunt adminicula, ad quamvis scientiarum classem tres designentur; reliqui 24. autem e diversis, in quantum fieri poterit, Regni partibus deligentur. Hos initio collegae dirigentes liberis suffragiis, deinceps autem dicta de eligendis collegis dirigentibus norma honorarii, et ordinarii socii in consessibus majoribus praesentes eligent.

His praesertim incumbet culturae, ac progressui literaturae hungaricae assiduam impendere operam, hocque fine socii Pestini vel Budae aut prope degentes, minori consessui literario, quavis hebdomada celebrando, nisi gravibus e momentis a praeside veniam absentiae obtineant, intererunt, ita quidem, ut consulta hujus consessus omni prorsus careant robore nisi cum praeside e sociis seu honorariis, seu ordinariis novem adfuerint. Praeter minores hos consessus omnes socii ordinarii, quotannis minimum semel, definiendo tempore in societatis loco consessus majores,

non ultra 14 dies duraturas, celebrabunt, ac duntaxat absentiae venia gravibus e causis a praeside scripto obtenta; officio hoc solventur, in specie vero;

Opera propositis praemiis elaborata, ac e consessibus minoribus, minimum tribus, partim societatis loco, partim alibi degentibus sociis assignanda accurato subicere examini; haud secus alios quoque sermone patrio scriptos, et in lucem editos libros, diligenti cura evolvere, et in quantum vacaverint, etiam recensere, opinionemque suam, tam de his, quam de illis scripto conceptam praesidi submittere, aequae muneris eorundem erit.

Ut autem opera in lucem publicam emissa, quo ocyus societati innotescant, eorum titulos auctoresque, quolibet mense praesidi tempestive indicabunt, quae in periodico societatis scripto, in usum sociorum inter nuncia literaria publici juris reddentur.

S e c r e t a r i u s S o c i e t a t i s .

Ex hocce sociorum ordine, vir qui societati a secretis sit, digno provisorio stipendio, eligitur a dirigentibus, honorariis, et ordinariis sociis, votis majoribus, cujus partes erunt:

Protocollum, non secus et acta societatis maxima conscribet cura, communique tabulario sedulo asservanda inferet, prout etiam actuario et scribis auxilio futuris intendet.

In consessibus tam dirigentis collegii, quam etiam eruditae societatis majoribus minoribusque officio referentis fungetur.

Cum sociis aliisque viris doctis literarium fovebit commercium, positis praemiis factas eruditorum lucubrationes colliget, et tam has quam quaecunque alia societati transmissa opera praesidi exhibebit, et protocollo inseret.

Quo accuratius autem gravi suo officio satisfacere possit, nulli alii muneri adstrictus erit, et habebit sibi adjunctum actuarium, una tabularii

custodem, liberis suffragiis, ratione de secretario eligendo praescripta designandum, et certo stipendio providendum.

Sodales Correspondentes.

Sodales correspondentes erunt praeclarae industriae cives, qui scriptis patrio sermone concinnatis suam in illo bonisque artibus eruditionem comprobaverunt, nisi gravibus e causis hunc honorem societas interdum iis etiam deferre voluerit, qui nullo quidem scripto inclaruerunt, certam tamen dant spem se utiles societati futuros, item illi e diversis orbis literarii partibus viri qui editis celebrioribus, imprimis nationem hungaricam quoquo modo attingentibus, inclaruerunt operibus. Horum numerus non definitur. Designabuntur in majoribus societatis congressibus, ratione non absimili ac honorarii et ordinarii socii.

Officium eorum erit libros hungaricos in vicinia suae habitationis typis excusos societati quo ocyus notos reddere; iis qui eorum diligentiae committentur, maxima defungi cura, sicque semet dignos praestare, ut ordinariis adlegantur sociis, siquidem deinceps hi solum e correspondentium ordine eligentur.

Membra societatis cujuslibet ordinis cooptabuntur, lingua patria scripto, et majore societatis sigillo munito diplomate, sodalibus correspondentibus extraneis versione etiam latina expedita. Diploma protectoris, praesidis, et secretarii subscriptione roborabitur, et extraneis, ac in majore societatis congressu non praesentibus, per secretarium submittetur, adnexa peculiari ad socium epistola.

Delectis in medium societatis hujus cujuscunque ordinis sociis titulo: membrorum eruditae societatis hungaricae ex positiva eatenus edita benigna concessione regia uti licet. Quum vero optatus novelli instituti hujus successus et commodorum quae ex eodem olim dimanare possunt mensura, a praeclaris potissimum membrorum et sociorum virtutibus, horumque felici

semper delectu dependeat, huic vero sicut sociorum conspicua apud populares existimatio plurimum subserviret, ita malis ambitus artibus magnae facile perplexitates superinduci possent, honorem sodalitii meriti-
tissimum etiam quemvis a virtutum tantum suarum commendatione sociorumque aequitate praestolari oportet, recursibus igitur et precibus quaerere vel formali ambitu sectari non solum in perpetuum cautum, sed districtim vetitum est.

Officiales Societatis.

Officialibus adnumeratur oeconomus societatis, a dirigente collegio liberis eligendus suffragiis, ac ut munus suum tanto libentius accuratiusque obeat, certo stipendio dotandus: qui oeconomica societatis omni studio et parsimonia curabit: accepto in negotiis gravioribus a dirigente collegio, in minoribus vero universim quingentos florenos monetae argenteae per annum haud excedentibus a praeside, scripto indultu, ac mandato, necessarias erogationes faciet; in accipiendo expendendoque fide integra et sincera versabitur, ita ut rationem momento quovis concludere, et praesidi exhibere queat; evoluto quolibet anno de administratione acceptorum, ac erogatorum totius anni, in congressu dirigentis collegii praesidi rationes inomisse daturus.

Ut autem aerarium eo magis in tuto collocetur, oeconomo adjungetur contraagens, qui cum eo aerarium duplici sera munitum custodiet, atque accepta et expensa juncta administrabit cura; quare ambo, ut officio rite fungantur, jure jurando adstringentur.

Quia vero negotia oeconomica societatis interdum fors etiam praesidium fori deposcent, habebit societas et suum causarum advocatum.

Secretario praeter actuarium in exarandis pure et concinne epistolis, et reliqua occupatione in tabulario societatis occurrente, ut etiam in

diligenti, et nitida commentationum praemio proposito elaboratarum, ac societatis nomine typis edendarum descriptione, auxilio erunt scribae, quorum numerum collegium dirigens definiet, delectu praesidi relicto.

F a m u l i S o c i e t a t i s .

Denique his accedunt famuli ad curandam supellectilem, servandam munditiem, et similia servitia praestanda. Horum numerus aequae a collegii dirigentis, designatio autem a praesidis arbitrio pendebit.

VI. LOCUS, ET AEDES SOCIETATIS.

Multis ac gravibus de causis lege patria sancitum, ut eruditae societatis locus in libera regia urbe Pestiensis sit, aedibus finem ejusdem accommodis subin comparandis.

VII. ORDO CONSESSUUM SOCIETATIS.

Ad hunc qui dictus est, locum confluet societas ad suos minores et majores, collegii item dirigentis, solennes congressus celebrandos exceptis feriis bimestralibus.

Quas sociis, in loco societatis degentes habebunt stato cujusvis hebdomadae die consessuum minorum nomine veniunt, quibus ut robur obtineant, novem minimum intererunt socii, in his, primas tenente praeside aut eo absente, ejus vices gerente, legentur dissertationes suc-

cinctae, imprimis autem recensiones, et nuncia literaria scripto periodico inserenda, quorum lectione et examine literarium commercium fovebitur

Pridie congressus majoris non ultra duas hebdomadas duraturi, socii ordinarii praesidem salutabunt. Tempus hoc arbitrio collegii dirigentis relinquitur ea lege, ut consulto protectore illud eligant, quo cujusvis religionis viri docti ad hos majores congressus confluere queant. In his primum legentur quaestiones pro praemiis anno illo propositae, auditis censorum opinionibus et votis, et discutientur lucubrationes eas resolventes; ad quae certamina literaria honorarii et ordinarii socii non admittentur, quin tamen ab operibus id genus elaborandis arceantur. Bina dein optime elaborata responsa praemii assignandi causa collegio dirigenti exhibebuntur, a quo praemium propositum, pluribus non concurrentibus uni etiam, licet fors hujus responso quaestio nequaquam solveretur, assignabitur auctori; praemia enim eo consilio ponuntur, ut patriae filii ad majorem industriam in literatura hungarica locandam excitentur. Interim societas non alia responsa praemio donata, nisi quae feliciter elaborata fuerint, curabit typis vulganda; minus exactis, quin in lucem edantur, tabulario illatis. Tum eadem prorsus ratione examini subjicientur opera, auctore seu societatis membro, seu quocunque alio erudito, lingua patriae scripta, et anno proxime elapso typis edita, e quibus duo praestantissima collegio dirigenti, assignandorum praemiorum causa, proponentur, eo ad evitandam omnis partium studii suspensionem observato, ut socii de operibus coronandis opinionem suam rationibus fultam depromant, quae dein nomine societatis, velut momenta attributorum operibus praemiorum, publici juris reddentur. — Porro manuscripta quae egestate auctorum inedita haerent, typis interim digna censeantur, collegio dirigenti substernentur. — Denique ratione supra descripta, his in congressibus eligentur socii honorarii, ordinarii, et correspondentes, et instituentur de quibusvis gravioris momenti rebus solenniores consultationes, et deliberationes.

Collegii dirigentis congressus, qui ut decisa ejus vigorem habeant, novem minimum collegis constabit, et non ultra dies quatuor supra decem durabit quot annis, arbitrio interim protectoris ita ferente, iteratis quoque

vicibus celebrabitur. In hoc de adjunctis aerarii consilia conferentur, stipendia et praemia definientur, examini subjicientur rationes accepti et expensi per oeconomum societatis praesidi exhibitae, aes foenori locabitur, et praemia illis, quos socii designaverint, assignabuntur. Demum in hoc dirigentis collegii congressu de adjunctis aerarii, societatisque ad propositum finem progressu, quolibet anno ad singulos comitatus, ingruentibus autem Regni Comitiis etiam ad congregatos patriae patres referetur.

Congressus hos excipiet quolibet anno solennis ille, in quo praesentibus omnibus sociis, aditu etiam extraneis patente, legentur: elegantiora poemata, dissertationes item majoris momenti de progressu, quem cultura sermonis patrii, literarum, artiumque nacta est, rationes reddentur; sociorum, quos decessisse contigerit, merita dignis recolentur encomiis; — praemia denique coronatis omni cum solennitate distribuentur, cujus actus condecorandi gratia Serenissimi protectoris quoque praesentia exorabitur. Tribus posterioribus quoque congressibus absente praeside ejus vices gerens praeerit.

VIII. AERARIUM SOCIETATIS ERUDITAE.

Aerarium societatis solum e praestitis hucdum majoribus, et liberalitate patriae filiorum post hac quoque praestandis sacrificiis conflabitur; dum sperare liceat fore, ut tot potentibus patriae filiis, partem solum amplissimorum, quae recipiunt, beneficiorum per hoc etiam publicae utilitatis institutum patriae reddentibus, illud suo nequaquam destituatur incremento; eo magis, quod his quoque sacrificiis, in decus et commodum patriae oblati aes locaturi solum sint, cum culturae progressu, industriae civilis incremento, augendisque fortunis non sine foenore reditum.

Ut interim illud quod societas possidet aerarium, ex se ipso augmentum capiat, sexta fœnoris annui pars, quotannis capitali summae adjicietur, quinque dumtaxat ejusdem sextis in societatis necessitates impendendis.

Cum autem aerarium in tuto collocare societatis plurimum intersit, necesse erit: in eo administrando e mente fundatorum religiose observare, ut aes collatum, in nullum unquam alium, quam qui societati propositus est, finem convertatur; ut sociis collegii dirigentis, utpote quibus cura aerarii incumbet, aes in fœnus sumere omnino vetitum sit; illudque fœnori ea solum locetur conditione, quae in pupillorum peculio in censum dando obtinet. Integrum erit quidem offerentibus aes oblatum seu retinere ita, ut intabulatione consueta in tuto collocatum bonis ipsorum immobilibus inhaereat, et lege stabilitus census annuus reddatur, seu aerario societatis, eadem ratione fœnori locandum, reapse inferre; — si tamen societatem eruditam intercidere contingeret, successoribus offerentium aes collatum cum omnibus tempore intermedio factis accessionibus incunctanter erit restituendum.

Ut igitur mens, et voluntas fundatorum ad amussim observetur, administratio aerarii societatis per collegium dirigens ea curabitur ratione, ut aes oblatum ac aerario reipsa illatum, et nunc, et quovis alio tempore distincte expresso, offerentis, aut jurisdictionis publicae, quae illud ad institutum erigendum vel sustentandum contulit, nomine fœnori locetur, atque ea etiam ratione protocollo societatis inseratur.

STATUTA ERUDITAE SOCIETATIS HUNGARICAE.

I. FINIS ET OCCUPATIONES SOCIETATIS.

1.

Societas erudita hungarica unice ad lingvam patriam omni scientiarum et artium bonarum genere excolendam contendet.

2.

Sermonem patrium curate perpoliet, ac locupletabit.

3.

Eundem tum scriptis doctis, origine hungaris, tum etiam operibus classicis vetustarum, recentiorumque nationum hungarice reddendis provehet.

4.

Finem in hunc diplomata, et alia monumenta item manuscripta latentia conquiret, ac ornamento literarum futura in lucem proferet.

5.

Ne theatrum, lingvae popularis excolendae adminiculum, dramatum bonorum inopia laboret, curabit.

6.

Quaestionibus dilucidationis gratia proponendis, ac responsis melioribus praemio ornandis, literaturam hungaricam promovebit.

7.

Scripta typis excusa, serio, omni tamen partium studio immuni censebit examine; — optimis operibus praemia addicat, recensionesque suas, una cum annunciationibus literariis vulgabit.

8.

Manuscripta exhibita, crisque probata, propriis sumptibus in proprium commodum typis vulgabit, dato auctoribus praemio condigno.

9.

Acta quoque sua, programmatibus aliisque disquisitionibus insertis praelo submittet.

10.

Itinera, ad sermonis patrii indolem pervestigandam ad aliosque fines literarios, cum domi, tum foris, suscipienda curabit.

11.

Socii negotium religionis non secus politicum regni statum et politicam administrationem aut res quascunque politicas attingentes discussiones, sollicitate vitabunt.

12.

Eorundem elucubrationes singulae typis destinatae, prout aliorum opera, censurae subjiciendae sunt.

II. MEMBRA SOCIETATIS.

13.

Societas erudita hungarica auspiciis supremaque sub inspectione FRANCISCI Imi Regis Hungariae augustissimi, Serenissimum Josephum Archiducem, Regni Hungariae Palatinum, protectorem suum benignissimum venerabitur, qui commoda decusque ejusdem provehere, protocolla inspicere, et consessus, dum benigne visum fuerit, suo praesidio condecorare dignabitur.

14.

Viri de patria et re literaria insigniter meriti, e quatuor Regni statibus delecti, numero quinque et viginti societatis eruditae dirigens efficient collegium, rem illius aerariam curaturum.

15.

Praeses sedem Pestini habiturus, feriis exceptis, consessibus societatis praeerit, negotiaque omnia moderabitur. Praeside absente vel impedito, officio ejus fungetur vicesgerens.

16.

Socii ejusdem honorarii, numero quatuor supra viginti, peculiari colentur honore, in consessibus jure suffragii gavisuri.

17.

Sociis ordinariis, quorum numerus duos et quadraginta non excedet, incumbet praecipue honorem et dignitatem societatis omni studio et opera tueri, negotiis ejusdem occupari, popularium expectationi respondere, quo et lingua patria excolatur, et scientiarum artiumque bonarum commoda in cives deriventur. Illae in sex classes, scilicet: 1mo Philologiam, 2do Philosophiam, 3^{io} Historiam, 4to Mathesim, 5to Juris prudentiam, 6to Scientiam rerum naturalium descriptae toties septenorum studiis excoluntur.

18.

Curarum harum partes subibunt socii correspondentes quoque, numero indefinito, prioribus diligentem et promptam accommodaturi operam.

19.

Qui societati a secretis est, collegii dirigentis, ac societatis eruditae protocolloa rediget, tum de negotiis ejusdem referet, tum etiam commercium fovebit literarium, ac actuario et scribis, ne suis desint muniis, invigilabit.

20.

Delectis in medium societatis hujus cujuscunque ordinis socii, titulo membrorum eruditae societatis hungaricae, ex positiva éatenus edita benigna concessione regia, uti licet.

21.

Honorem sodalitií meritissimum etiam quemvis a virtutum tantum suarum commendatione sociorumque aequitate praestolari oportet, recursibus ideo et precibus quaerere vel formali plane ambitu sectari non tantum in perpetuum cautum, sed distinctim vetitum est.

22.

Oeconomus, et contraagens jure jurando obstricti rem aerariam curabunt, accepti et expensi rationes collegio dirigenti accurate reddituri. Advocatus aerarii jura tuebitur.

III. ELECTIO SOCIORUM.

23.

Collegae dirigentes, si quem suorum decedere contigerit, alium liberis suffragiis in collegium cooptabunt.

24.

Praesidem societatis et ejus vicesgerentem, collegium dirigens e numero collegarum votis majoribus, quot annis creabit, in paritate suffragiorum decisione protectori relictá. Electio interim praesidum de casu in casum altissimae confirmationi regiae substernetur.

25.

Socios honorarios ex iis, qui de literatura hungarica, et hac societate erudita insigniter sunt meriti, ordinarii, honorariiue collegae, votis majoribus adsciscent; honorem tamen hunc octo solum viris collegii dirigentis poterunt deferre.

26.

Socios ordinarios e viris, operibus idiomate patrio editis, ac eruditionis gloria conspicuis, promiscue deligent socii honorarii, et ordinarii, votis itidem majoribus; ex iisdem tamen octodecim Pestini aut Budae, vel prope degent; reliquis quatuor supra viginti e diversis, quantum fieri poterit Regni partibus eligendis.

27.

Sodalibus correspondentibus adnumerabuntur ii, qui editis jam lingua patria speciminibus, domi, aut collatis in ejus culturam subsidiis foris, innotuerunt.

28.

Necessum est ut socii omnes, si ab extraneis discesseris, peritia linguae hungaricae conspicui sint.

29.

Societatis eruditae hungaricae secretarius ex ordinariorum sociorum sodalities, nulli alii muneri adstrictus, majoribus dirigentium collegarum, ac honorariorum, ordinariorumque votis eligetur.

30.

Actuarius quoque vices secretarii, dum necesse fuerit, functurus, per eosdem, ac eadem suffragiorum ratione eligendus eidem adjungetur.

31.

Oeconomus, contraagens, prout et procurator fisci societatis a collegio directorum, a quo pendebunt, assummentur.

32.

Omnium sociorum electio, scrutinio secreto, ea instituetur ratione ut si prius ultra dimidium suffragia nemini obtingerent, duo illi qui plurima obtinuissent, tamquam candidati repetitae subiciantur electioni, et qui alterum vel unico superaverit calculo, socius habeatur.

IV. STIPENDIA, ET PRAEMIA.

34.

Societatis praesidi, directoribus, et sociis honorariis munerum suorum conspicua dignitas loco stipendii erit.

35.

Socii ordinarii, secretarius, actuarius, oeconomus, et contraagens condigna habebunt stipendia.

36.

Scribae ac famuli quoque justam a collegio dirigente recipient mercedem.

37.

Operibus sermone patrio editis, aut quaestionibus solutis, pro praemio certantes, qui societatis eruditae calculo fuerint probati, remunerationem ab eadem ferent, vel numisma aureum hujus gratia, indultu Suae Majestatis Sacratissimae in officina monetaria cudendum, vel donum in aere.

38.

Socii ordinarii, et honorarii pro praemio operibus editis contendere quidem poterunt, non item quaestionibus resolvendis.

39.

Opera manuscripta societati oblata, quae hujus approbationem ferent, typis vulgabuntur, auctores autem praemio meritis conveniente honorabuntur.

V. CONSENSUS.

40.

Consensus societatis in urbe pestana celebrabuntur.

41.

Directores termino consessus, per praesidem tribus ante hebdomadis praestituendo convenient, annis singulis ordine, extra ordinem vero, dum serenissimo protectori visum fuerit.

42.

Quo in consessu praesidem, in annum sequentem, creabunt; collegas dirigentes cooptabunt, praemia scriptis approbatis assignabunt, duorum librorum hungarica lingua editorum auctores sociorum suffragiis commendatos remunerabuntur, de manuscriptis in lucem proferendis suscipiendisque itineribus deliberabunt; de rebus aerarii societatis consilia inibunt, accepti et expensi rationes examinabunt; de statu aerarii societatisque ad propositum finem progressu, quolibet anno ad singulos comitatus, in Regni Comitibus autem etiam ad congregatos patriae patres referent.

43.

Consulta haec, ut vigorem sortiantur, a novem minimum collegis praesentibus profecta esse oportet.

44.

Consessui hebdomadali seu minori, socii ordinarii in loco degentes, praestituto per praesidem die intererunt, impediti apud praesidem semet excusabunt; honorariis et ordinariis alibi degentibus etiam interesse liberum erit.

45.

In eo nuncia literaria, eruditaeque sociorum disquisitiones legentur, operum submissorum censores, ex classe ad quam spectaverint, terni delegabuntur; solutiones quaestionum eadem lege censebuntur, ephemeridum criticarum, ac societatis actorum typis edendorum, argumenta colligentur, denique illa, quae literarum commercium poposcerit, definientur.

46.

Ut conclusa consessus minoris suo polleant robore, novem minimum socios praesentes esse oportebit.

47.

Consessibus annuis majoribus a praeside tribus ante hebdomadis indictis, nec ultra quatuordecim dies duraturis, omnes socii ordinarii intererunt, demtis iis qui a praeside, e causa gravi, veniam obtinuerint absentiae; socii autem honorarii cum jure suffragii, at correspondentes etiam absque hoc jure, interesse poterunt.

48.

In his conventibus socii honorarii, ordinarii, et correspondentes deligentur, auctoribus, qui editis operibus manuscriptis, ac quaestionibus resolutis; de literatura patria egregie meriti sunt, praemia addicentur; quaestiones in futurum resolvendae proponentur.

49.

Ad amovendam omnem odii aut favoris suspensionem, in praemiis adjudicandis vota sua socii rationum fulcient momentis.

50.

Conventibus solennibus, post majores celebrandis, directores aequae ac socii cujusvis ordinis intererunt; aditus ad eos patebit aliis etiam omnibus, imprimis autem ut illis serenissimus quoque protector praesentia sua decus addat, demisse orabitur.

51.

In his solennibus praeses, novi directorum collegae ac socii ad notitiam publicam perferentur, disquisitiones momenti majoris, elegantioris literaturae specimina legentur, de progressu, quem cultura linguae patriae nacta est, referetur; sociorum, qui obierunt, memoria recoletur; binis operibus editis remunerationes, binis item quaestionibus resolutis, sociorum suffragiis coronatis, praemia attribuentur.

52.

Acta consessuum secretarius, aut ejus vices gerens, protocollo inseret, serenissimo protectori exhibenda, diplomata sociis delectis, a protectore, praeside item signata subscribet, et expediet.

53.

Societati feriae bimestrales concedentur.

VI. AERARIUM.

54.

Aerarium societatis ea, qua in patriam pietate conflatum est, augebitur, liberis nempe boni publici studiosorum oblatis.

55.

Illud societatis praeses saepius ex improvise quoque lustrando integrum servare studebit.

56.

Sexta proventuum pars in augmentum summae capitalis convertetur.

57.

Offerentibus summam capitalem retinere integrum erit, ita tamen ut eidem norma lege praescripta caveatur, ac census legalis annuo rite pendatur.

58.

Summae capitales aerario illatae eadem lege ac modo elocentur, atque distincte ex mente fundatorum administrentur.

59.

Directoribus societatis eas mutuo accipere cautum esto.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z162606900

